

Лебединська Л.Д., к.е.н., доцент

Ремньова Л.М., к.е.н., доцент

Чернігівський державний інститут
економіки і управління

Страховання як складова економічної безпеки підприємств у глобальному середовищі

Підвищення вразливості економічної системи України в цілому та окремих суб'єктів господарювання до різних ризиків в умовах підвищення турбулентності у світовій економіці, посилення фінансово-економічної нестабільності глобального середовища та негативного впливу внутрішніх і зовнішніх екстерналій актуалізує питання забезпечення економічної безпеки підприємств. Як свідчить досвід багатьох країн з розвинутим ринковим господарством, ефективним механізмом протистояння більшості видів ризиків та забезпечення безпеки економічних агентів є страхування.

Водночас, необхідність активного включення механізмів страхування в систему економічної безпеки підприємств особливо актуалізується в умовах сучасних глобальних трансформацій, коли економічні системи багатьох країн характеризується підвищеним ступенем уразливості до впливу різних за своєю природою ризиків, а суб'єкти господарювання все більше відчують невпевненість у своєму майбутньому, що пояснюється відсутністю достатнього рівня економічної безпеки на макrorівні, а у випадку стихійних лих, аварій і техногенних катастроф може взагалі привести до порушення пропорцій відтворення і необхідності направлення значних інвестиційних ресурсів на компенсацію виниклого прямого і непрямого збитку.

У зв'язку з цим об'єктивно зростає актуальність дослідження механізму страхування суб'єктів господарювання у тісному зв'язку з питаннями забезпечення їх економічної безпеки, синтезу форм та інструментів страхового захисту в системі економічної безпеки.

В історичному аспекті людство завжди намагалося збільшити захист від несприятливих подій, що виникають в результаті суперечностей між природою і людьми, а також між окремими суб'єктами виробничих відносин. Водночас суспільний розвиток в глобальному середовищі породжує нові види ризиків, невідомих раніше, що призводить до необхідності акумуляції все більшого розміру страхового фонду для відшкодування збитків. Порівняльна характеристика організаційних форм існування страхового фонду суспільства дає підстави для висновку, що страхування використовується паралельно з такими формами страхового захисту як централізовані (резервні) фонди держави та фонди самострахування суб'єктів господарювання [4].

В процесі ринкових трансформацій корінним чином змінилося співвідношення між державними централізованими страховими (резервними) фондами та фондами страхових компаній на користь останніх. Відбувається перехід від домінування державних централізованих страхових (резервних) фондів до підвищення ролі страхування та самострахування у компенсації можливих втрат. Генезис організаційних форм страхового фонду дає підставу для визнання державного централізованого фонду лише як екстремальної форми страхового захисту, тоді як страхові компанії виступають важливим ринковим атрибутом страхування широкого спектру ризиків господарської та фінансової діяльності економічних суб'єктів.

Поворозник В. справедливо відмічає, що в умовах невідомості інституцій держави у захисті бізнесу від кримінальних посягань, так званого "рейдерства", корупційних та дискримінаційних дій представників органів державної влади особливо зростає роль страхування у зміцненні економічної безпеки підприємництва [2]. Саме з позицій економічної безпеки слід погодитися з його висновком про необхідність відновлення позицій держави як ефективного суб'єкта страхової діяльності, а не тільки її регулятора.

Систематизація існуючих точок зору [1,2,3,5] дає постави для висновку про органічне включення механізмів страхування в систему економічної безпеки вітчизняних підприємств, що обумовлено сучасними реаліями та наступними чинниками :

- по-перше, існує об'єктивна потреба у механізмах релевантної адаптації економічних суб'єктів до динамічних змін, невизначеності та нестійкості зовнішнього середовища в умовах глобалізації. В цьому контексті формування стану економічної безпеки суб'єктів господарювання слід розглядати як досягнення інтегрального стану балансу між потребою в захищеності підприємств від різного роду загроз і можливостями її забезпечення;

- по-друге, ускладнення умов вітчизняного економіко-правового середовища підприємницької діяльності під впливом негативних наслідків фінансово-економічної кризи, інфляційних процесів та зменшення купівельної спроможності населення, підвищення частки іноземного капіталу на товарних та фінансових ринках, посилення тінізації товарообігу обумовлює активізацію превентивних та компенсаторних заходів. У сукупності механізмів, функціонально орієнтованих на попередження і припинення загроз економічним інтересам, найбільш дієвим і цивілізованим є страховий захист, що органічно поєднує ознаки забезпечення безпеки та страхування ризиків;

по-третє, інтеграція страхового захисту в систему економічної безпеки є найважливішим економічним інститутом компенсації та зменшення втрат від деструктивних подій, виникнення яких носить випадковий характер. Водночас, важливою передумовою широкомасштабного застосування страхування і посилення його ролі у системі економічної безпеки є майнова самостійність суб'єктів господарювання і їхня зацікавленість у переданні відповідальності за наслідки ризиків страховикам.

Таким чином, органічне поєднання в інституті страхування захисної, ризикової, попереджувальної, ощадної, накопичувальної, контрольної та

стимулюючої функції дозволяє розглядати його як системоутворюючий чинник економічної безпеки підприємств та дієвий механізм її забезпечення. Водночас, замкнений розподіл збитків у просторі і часі, а також існування інверсії страхового циклу уможливають не тільки вчасне відшкодування заподіяної страхувальникам шкоди, а й використання тимчасово вільних грошових коштів в інвестиційних цілях, що також має важливе значення для підтримки пропорцій відтворювальних процесів і активного використання страхової сфери як складової системи економічної безпеки суб'єктів господарювання в глобальному середовищі.

Література

1. Махортов Ю.О., Зюбін В.М. Стан та тенденції розвитку страхового ринку України в умовах фінансово-економічної кризи // Світова економічна криза і сценарій посткризового розвитку. Збірник тез. – Феодосія, 2012. – с.21-23. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ffea.crimea.ua/konf/tezi_20_05_2010.pdf
2. Поворозник В. Страхова сфера як системоформуючий чинник розвитку і безпеки підприємництва. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/April/1.htm>
3. Пылов К. И. Безопасность и страхование: черты общего. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.psj.ru/saver_people/detail.php?ID=73633
4. Ремньова Л.М. Страхування як фактор фінансової стабілізації економіки. / Лебединська Л.Д., Ремньова Л.М. //Актуальні проблеми економіки. – 2006. - № 9 (63). – с. 65-74.
5. Страхування: Підручник. / За ред. Базилевича В.Д. – К.: Знання, 2008. – 1019 с.